سوال نمبر (۵)

۱ سریزه:

خوشحال خان خټک
د پښتو یو ستر او عظیم شاعر دی.
ده په شاعری کښې جذبه،
غیرت، ننګ او پښتونولي ښکاره
دي. خوشحال خان په پښتو ادب
کښې یو خاص ځانګړی ځای لری. ده
ژوند ټول په مبارزه کښې تیر
شو. دی په خپل ژوند ولاړ
او قائم شخصیت لري. هیڅ چاه
څخه یې ویره نه درلوده.

۲ د خوشحال خان ژوند

۱ د ژوندون لومړی وخت:

خوشحال خان په
کال ۱۰۲۲ هجری کښې پیدا شو
او ۱۱۰۰ هجری کښې وفات شو.
د خوشحال خان خټک پلار د
مغلو منصبدار وو او د افریدو
څخه په جنګ مبارزه کې مړ شو.

ii خوشحال خان دقام مشري:

د پلار د مرګ نه پس،
خوشحال خان خټک چې د پلار
مشر زوی وو نو دی مشر جوړ
شو.

iii د مغلو جیل او مبارزه:

یو ځل دوه په متعلق بد
ګمانۍ وخېږه وه نو مغلو دی
(۵) پنځه کاله قید کړو. د قید
نه وروسته خوشحال خان بابا
ټوله ژوند په مبارزه کې تېره
کړل.

iv اورنګزیب حسن ابدال ته راتګ:

اورنګزیب د خوشحال
خان خټک تنګ شوا و حسن ابدال
ته راغلی. هلته دوه زوی بهرام
خان هم د خوشحال خلاف شو
دقام په مشرۍ په لالچ او داورنګزیب
په سنګ شو.

۷ خوشحال خان رحلت:

لکه څنګه چې لومړی ځل
هم ذکر شوي چې د خوشحال بابا ټوله
ژوند په مبارزه کې تیر شو. دې
په خپل شعر کې داسې وايي:

د افغان په ننګ مې وتړله توره
ننګیالی د زمانې خوشحال خټک یم

خوشحال خان بابا په
۱۱۰۰ هجري کښې وفات وکړی او د تیرا
علاقه کې د ډمبرې په مقام کې ښخ
دی.

۷i د خوشحال بابا کتابونه:

۱. دستار نامه

۲. باز نامه

۳. فضل نامه

۴. د هدایې ژباړه

۶ د سورة یوسف تفسیر

vii د شاعرۍ بېلابېل اړخ:

۱ عشقیه شاعري

۲ رزمیه شاعري

۳ ټولنیزه او قامي شاعري

۴ اخلاقي شاعري

د خوشحال بابا شاعري: ۳

لکه باز په یوه غر په بل نظر کړي
بیا زما نظر د سوات په کوهستان شي

نه خبري کا مې په کل خیبر باندې شمیرلي
د زمري په خوله کې ناست یم خوا غښتا

و مغلو ته مې هغې کار ښکاره کړم
چې یاراني را شخه روح د فرید خان شي

اتفاق په پښتانه کې پیدا نه شو
ګنې ما به د مغل ګریوان پاره کړ

تشریح:

په لوړو اشعارو
کښې خوشحال بابا په ډیرو
موضوعاتو باندې خبرې خیرې
ولې ده. بابا وایې چې لکه دیو
باز چې همیشه په یوه غره او
په بل غره ناسته وي نو هم
دارنګه زما نظر او فکر د سوات
په غرو باندې شي. مزید فرمایي
چې بد اعمال ښه را ته معلومیدو

حالانکې دا سو اعمال ارتکاب
د ډېر خاطره لري. بیا وا چې
چې کله مو مغلو باندې توره
راویست نو بیا خپله د شېر
شاه سوري روح له هم خوشحاله
سو. او په آخره کښې بیا باوا چې
چې د مغلو کو یوان به ما خپرې
کړي وو که چیرې په پښتنو کښې
اتفاق او اعاده پیدا شوې وو.

۴: ~~سوریه~~ پایله:

خوشحال خان خټک
لوی شاعر تېر شوی دی.
پښتو ادب کښې دده ډېر ارزښت
سته او دده ډېر عظیم مقام
دی. خوشحال خان عشقیه،
رزمیه، اخلاقي او قامي اشعارو
هیڅ نظیر نشته. دده هر یو
شعر ځان ته یو غښته معنی
او مفهوم لري. خوشحال خان
خټک اشعارو کښې غیرت او
ننګ یو خاص عنصر دی.

سوال نمبر (۰٦)

رحمان بابا

۱ سریزه:

رحمان بابا پښتو
اوعظیم شاعر دی دپښتو. رحمان
بابا اشعار دقدر تی کشش
او جذب دمینی لري. دده
اشعار اصلاح کونکی دي او
ځینی اشعار و پوځاص حصه
چې رزمیه، عشقیه او اخلاقي
ارخونو باندي ده. رحمان بابا
په پښتو ادب کښي یو خاص
مقام لري چې هر یو شاعران
هغه ځای ته نه سي رسیدي.

۲ دخوشحال بابا متعلق یو مستشرق خیال:

ایلفنسټن انګریز مستشرق:
هود لخزیز شاعر دی
او دده اشعار ایرانیانو په هول دي.

۳: دخوشحال بابا شاعري:

تشریح:

په مذکوره اشعارو
کښې رحمان بابا د الله د معرفت
او طاقت ستاینه کوي. وایي چې
الله تعالیٰ ځوني مهربانه او
ستر قدرت مالک دی. د دې
په لاس کښې هر څه شته.
دی هر څه کولای شي. او د
هر شي باندې مطلق او کلي
اختیار لري.
هم دارنګه په وروستي
شعر کښې رحمان بابا وایي
چې د الله د قدرت نو موځان
خبر نه کړې دا داسې دی لکه
انسان چې د حیوان په رنګه
ژوند کوي. د دې شعر مقصد دا
دی چې هر انسان ته لازمه ده
چې د الله په معرفت ځان خبر
کړي.

iii

لا ترا وسه چې ماغزه په قرار نه دي
چا چې ماسره وهلي سر په سنګ وي

غفلت هیڅ مناسب نه دی د سپین ږیرو

خوب روان دی په وخت صبح دم

هوڅې کړی کا داور پښتو غم غواړی کا

له خاطره دی بیرون کړه د غه خیال

علم وکړی هیڅ عمل ورباندی
نه کړی

لکه طفل هڅې لوبې په کتاب
کړی.

تشریح :

په لوړو اشعارو
کښې خوشحال خان بابا قامی،
اخلاقی، رزمیه او عشقیه شاعری

کړیده ۔ وایي چې کم چاته ښځه
جنګ او مبارزه کړیده هغه
بیا خیر نه دي ورې بې ۔ نور چې
کم خلقو د غوږ ژما د توري
اواز وي هغه څو به پوځائي
کم هم له آرام نه لري ۔

هم دارنګه شاعر
وایي چې سپین ګیرو ته بکار
دي چې وخت یې ورته سې او
دالله ذکر وکړي ۔ یا با غفلت
هیڅ نه دي څو بنښ کړي او وایي
چې کم څوک بد کوي او د نشو
اراده لري وایي چې دا ممکن
نه ده بلکه محال دی ۔

مزید **خوشحال** بابا
فرمایي چې کم څوک علم وکړي
او عمل نه ورباندې کوي نو
د هغه نظیر داسې دي لکه
یو کوچنی چې په کتاب باندې
لوبې کوي او هیڅ سروکار
یې نه وي د کتاب څخه او
په دې باندې عمل کولو څخه ۔

پایله:

رحمان بابا په خپلو
اشعارو باندې یو عالمگیر
معرفت او پېژند نه لري.
دده اشعار د مینې، محبت،
اصلاح او د اخلاقو
سرچینه ده. هم دا رنګه دده
اشعارو کښې د پښتو رنګ
او مذهبی اړخ هم ډېر
ښکاره دی. رحمان بابا
صرف یو شاعر نه وو
بلکې دده اشعار د ژوند
عکاسي کوله. او د ژوند
لارې یې ښوله.

سوال نمبر (۷)

غني خان بابا

۱ سریزه:

غني خان بابا په
پښتو شاعرانو کښې یو ستایني
مقام لري. غني خان بابا په
خپلو شکلي الفاظو سره د

معاشرې، اولس او قام عکاسي
کړې ده. غني خان یو داسې
شاعر وو چې ده اشعار د
فلسفې څخه ډک وي هم دغه
وجه ده چې غني خان بابا ته
لیونی فلسفي شاعر ویل کیږي.

۲ دغني خان بابا ژوند

أ پیدایښت او تعلیم:

غني خان بابا په کال
۱۹۱۴ ع کښې پیدا شو. د پلار
نوم عبدالغفار خان وو او نیکه
نوم یې باچا خان وو. غني خان
بابا تعلیم او تماشو یې په کلي
سکول څخه شروع کړ او وروسته
جامعه دهلي ته ولاړی. مزید
تعلیم ته لندن ته هم په سفر
ولاړی او میکینیکل انجنیرنګ
ډګری یې ترلاسه کړه.

اا دغني خان خدمات:

د تعلیم نه پس،
په انډیا شوګر ملز کې یې کار

شروع کړه. وروسته یې پروموشن
ورکړه شو او ټیوټر جوړ شو او بیا
چیف کمیشنر.

iii دغني خان بابا سیاسي سفر:

غني خان بابا سیاسي
تحریکو کښې هم حصه اخیستله.
۱۹۴۳ کې یې د یو تحریک رهبري
د پښتون زلمي په نامه
وکړه.

iv دپاکستان دازادۍ نه پس:

غني خان بابا شپږ کاله
په قید کې تېر کړل بیا یې لیکل،
شعر شاعري، مصوري او مجسمې
جوړول شروع کړو.

v دغني خان بابا کتابونه:

← د پنجرې چغار

← دي پټهانز (انګریزي)

← پلوشې

ځ دغني خان ټوله
شاعري په دغني لټون
کښې ده.

۳ دغني خان شاعري

ا باغ کښې څوک ګلاب شي څوک شي سروه

څوک ورخاړي

څوک د مینې غنچه شي څوک د بل دغاړي

غاړي

تشریح:

په دې اشعارو کښې
غني خان بابا فرمايي چې لکه
څنګه چې په باغ د ګلاب،
دوني، د څوځوش او بابرې
ځايې جلا وي هم داسې نګه
انسانان په اولس هم مختلف
توګه باندې تقسيم شوي
دي. څيني انسان په خان
او ستې مقاماتو باندې وي
او څيني غير معمولي مقاماتو باندې،

ii تاج د چا د زرو او د چا تاج شي د غمونو

ویش د بل په لاس دی کاکه ته خاندې او
که ژاړې

تشریح:

په دې مذکوره اشعارو
کښې غني خان بابا فرمائيلي دي
چې ځينې خلک په اولس او قام کښې
باچايان وي او ځينې خلک عام
وي نو دا تقسيم د الله تعالیٰ
په لاس کړی دی. انسان که
قناعت وکړي يا ناشکري خو دا
تقسيم د بل په لاس کې دی دده
هيڅ وس نه رسي.

iii دا په سترګو د مریم کې خوند او که ژړا

چې یې سر په صلیب ولید عیسیٰ د زلفو ول

تشریح:

غني خان په
لوړو اشعارو کې وائي چې
هغه به څنګه کيفيت وو
په مریم علیها السلام باندې

چې یې کله خپل زړونه په سولې
ولیدونه. ددې زړه په لا
ځونه د پریشانی یا د خوشحالي
نه ډک وو چې دې ته اسمانو
ته په سفرځي او د دې جهان
ځخه مخ پټه وي.

۱۷ عجیب زړه عجیبه لار او عجیبه کاروان
روان دی
ما وروستي پړاو له بیا یې که زه زمه او
که نه زم

تشریح:

غني خان بابا
فرمایي چې دا دنیا یو عجیبه
ځای دی او عجیبه ژوند
دی یکښې او خلک عجیبه دي.
وروسته د قبر او اخرت خواته
شاعر اشاره کوی چې ما دا
خلک وروستی پړاو او ځای
ته بیا یې خو زه غواړم چې
بیا ته سم نه یا ته کیدی سم او
که زه تلل غواړم هم مو بیا یې.
دا خلکه دنیا ده او خلکه حساب
دی.

۷ دکوم ماښام چې ښه وي د هغې سهار

هم وي

چې رڼا وي تیاره هم وي او چې تیاره وي

رڼا هم وي

تشریح:

په دې اشعارو کښې
شاعر وایي چې په دنیا کښې هر
څه تیریدل لري. که انسان
په تکلیف وي هم به ورباندې
تیر سي او که ور باندې خوشحالي
وي هم به ور باندې تیر سي.
شاعر د دنیا عارفي ځانګړتیا
ته اشاره کوي او وصیت کوي
چې هر څه تیریدونکي دي
په دې جهان کښې.

۴: پایله:

غني خان یو عظیم
او ستر شاعر د پښتو تېر سوی دی.
دده اصلاحي اشعار، اخلاقي او
د فلسفې نه ډک اشعار د عبرت
او د سبق ذریعه ده. غني خان

بابا په خپلو اشعارو کښې
د ژوند حقیقت او عارضي
ځانګړتیا بیا نه کړېده. غني
بابا د دې جهان څخه هیڅ
طلب نه لري ځکه چې دی به
د دې دنیا په مقصد او اصل
باندې خبر دی.

سوال نمبر (۳)

پیر روښان او روښاني تحریک

۱ **سریزه:**

پیر روښان او روښاني
تحریک پښتو کښې ډېر ارزښت
لري. دا تحریک پښتو ادب نور
هم مضبوط او رسمي کړې. د دې
تحریک په ډېرو اثر خونو کښې
یو خاص مقام دې ځکه په پښتو
ادب کښې دې تحریک ډېر
نمایانه کردار ادا کړېدی.
بایزید انصاري د لخوا پېل

دا تحریک مذهبي اړخ او دیني
اړخ نه يې بلکې شامل کړي يې
بلکې د پښتو ادب هم یو خاص
مقام ځای پکښې جوړ کړيدی

۲ پیر روښان

i پیدائش:

پیر روښان په کال
۱۵۲۵ کښې پیدا شو یعنې په
۱۶ صدی کښې او دده ځوا پیل سوی
تحریک دده په نوم یاد یږي۔

ii پیر روښان: بایزید انصاري کتاب

خیرالبیان

بایزید انصاري په
کتاب خیرالبیان کښې دخپل علمي
فلسفي او فکر خیالات لیکلي دي۔
هم دغه کتاب ددې د تحریک
یو خاص وجه جوړه سوه۔

iii دده دکتاب خاتګړتیاوي:

د بایزید انصاري
یعنې پیر روښان خپل کتاب کښې

مختلف نظر یې ورکړی دی چې
دی د عدم تشدد او صحیح
توګه با ندې د اسلام او دعوت
علمبرداری کوي۔ کتاب کښې
یې مزید دا نقاط پر ځای
شخصي اصلاح او انفرادي
اصلاح ته ترجیح ورکړې ده۔

۱۷ وفات او رحلت:
بایزید انصاري
په کال ۱۵۸۵ کښې وفات
وکړی۔

۳ روښانی تحریک

روښاني تحریک
د بایزید انصاري لخوا پیل
شوی یو کاروان وو چې په
۱۶ صدي کښې یې ځری په مخ تګ
وکړی۔

۱ د روښاني تحریک څانګړتیاوې:
۱۔ فلسفه
روښاني تحریک
یوه جلا او منفرده فلسفه درلودي

کړه چې هغه په عدم تشدد باندې ولاړه وه.

- اصلاح:

د دې تحریک مقصد د خلکو اصلاح وه، د خلکو خیرخواهي وه. هم په دې وجه د دې تحریک یو خاص ارزښت دی په پښتو کښې.

- اخلاقي او روحاني اړخ:

د دې تحریک د خلکو نظر اخلاقي او روحاني اړخ ته وګرځول، ځکه چې اصلاح د دې بغیر محال ده.

۴: روښاني تحریک پښتو ته پېرزوینې:

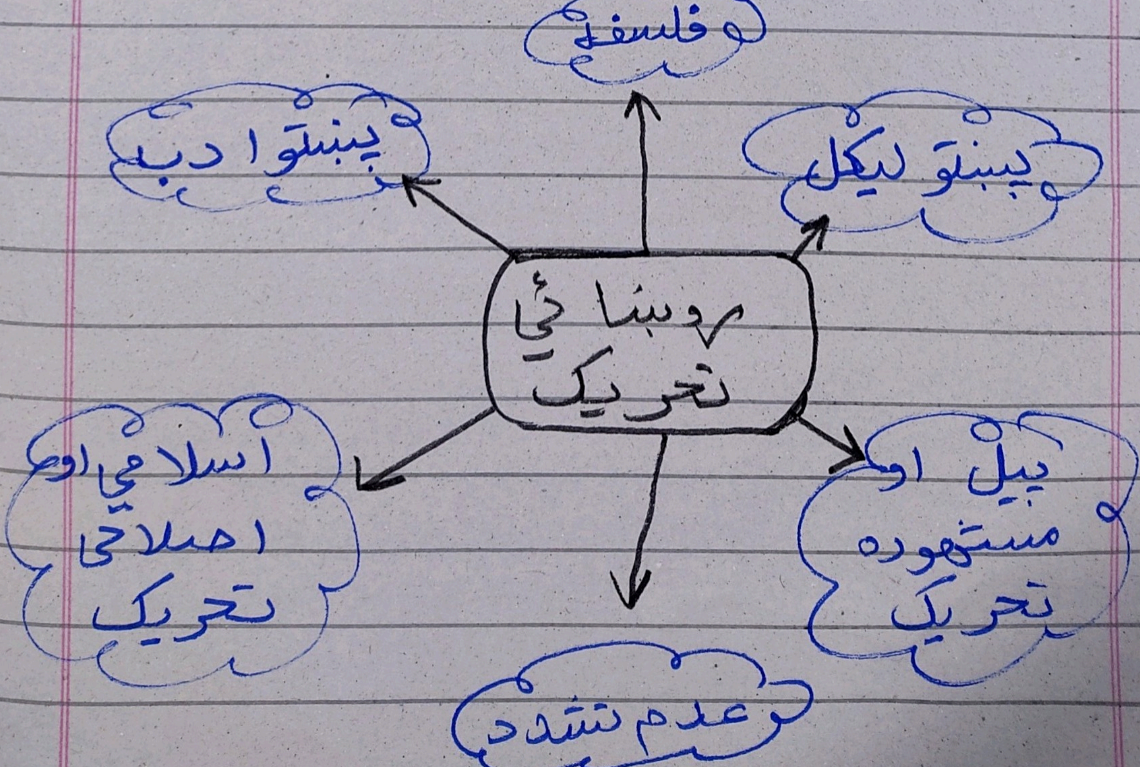

i پښتو ادب پا مینځته کیدل:

روښاني تحریک
د پښتو ادب را مینځ ته کړې
ځکه چې دا تحریک د بایزید
لخوا پیل سوې وو نو د پښتو
ادب پکښې بحث ته را لې.

ii پښتو ادب کتابي شکل باندې وړاندې کیدل:

خیرالبیان پښتو
ادب کې یو اصلاحي کتاب اضافه
کړو یو داسې کتاب چې د هغې
په پښتو ادب کښې ډیر ارزښت
دې.

iii علمي او اصلاحي څرګندول:

د پښتو دا کتاب
علمي او اصلاحي بحث په
پښتو کښې بیان کړې دې. خیر
البیان یو ډېره باندې ډیر
زیاتار ارزښت او اهمیت لري
په پښتو ادب کښې.

۱۷ عدم تشدد او انفرادي اصلاح:

روښانۍ تحریک
او پیر روښان د پښتو په
کتاب کښې د نرم او اسانه انداز
او انفرادي اصلاح ذکره کړېده
چې هغه په ډېرو خلکو کښې د دې
ځانګړتیا په وجه معرفي شو.

۷ د پښتو ادب خپره ونه فلسفي کتاب بانديز:

خیر البیان کتاب او
روښانۍ تحریک ځکه چې د پښتنو
او پښتو ژبه کښې وو نو یې
ځانګړتیا د وجه پښتو ادب کې یو
نوی او مهم عنصر اضافه شو.

پایله:

پیر روښان او روښانۍ
تحریک ډېر مهم کردار او مقام لري په
پښتو ادب کښې. دا تحریک یو جلا رخ
او سمت پښتو ادب کښې اضافه
کړې. د دې منفرد ځانګړتیا وې
پښتو ادب نور هم ډېرو خلکو ته
معرفي کړ او د ادب اهمیت یې نور
هم لوړ کړې.

ختم شده